

HC 6, 10-10-19, Meningsuiting en betoging (verdiept); 6 EVRM

Vrijheid van meningsuiting

Casus: Udo Pastörs is een Duits politicus en lid van de NPD. Deze partij staat bekend als extreem-rechts. De dag na de Holocaustherinnering hield Pastörs een toespraak wat een soort ontkenning was van wat wij weten wat gebeurd is in WOII. Het leidde tot grote ophef en de vraag was of deze man vervolgt moest worden voor deze toespraak.

Het Duitse Wetboek van Strafrecht bevat hier een aantal relevante artikelen over: artikel 187 (opzettelijke belediging) en artikel 189 (herinnering aan overledenen 'onderuithaalt'). Is de toespraak waarin in algemene zin de Holocaust ontkend werd te scharen onder deze artikelen? Artikel 24 van de Duitse Grondwet geeft dat er parlementaire immuniteit is (net als in Nederland), tenzij het gaat om opzettelijke beledigingen.

Op 16 augustus 2012 veroordeelt de nationale rechter Udo Pastörs tot 8 maanden voorwaardelijk. De Regional Court bevestigt dit oordeel in eerste aanleg. Hoger beroep ingesteld bij de Court of Appeal. Een van de rechters in zijn zaak blijkt de echtgenoot van de rechter te zijn die zijn veroordeling in eerste instantie heeft ugesproken. Verzoek tot wraking is afgewezen door de rechters in kwestie ('completely ill suited'). Hoger beroep inhoudelijk ongegrond, bevestiging uitspraak Regional Court.

EHRM: **Pastörs t. Duitsland**, 3 oktober 2019

Is hier sprake van schending van artikel 10 EVRM? Of schending van artikel 6 EVRM?

Gaat de reikwijdte van de vrijheid van meningsuiting zo ver dat ook dit soort gedragen zoals in deze casus door dat grondrecht worden beschermd? Uit de Von Hannover zaak volgt dat voor vrijheid van meningsuiting niet vereist is dat het maatschappelijk van groot belang is. Sommige uitingen komt wel meer gewicht toe dan anderen. Hoe zit het met dit soort uitlatingen? Wij kijken dan naar artikel 17 (verbod van misbruik van recht): *Geen der bepalingen van dit Verdrag mag worden uitgelegd als zou zij voor een Staat, een groep of een persoon een recht inhouden enige activiteit aan de dag te leggen of enige daad te verrichten met als doel de rechten of vrijheden die in dit Verdrag zijn vermeld teniet te doen of deze verdergaand te beperken dan bij dit Verdrag is voorzien.*

Is een beroep op 10 EVRM in deze situatie te beschouwen als misbruik van het recht in de zin van artikel 17 EVRM? Twee manieren om dit te benaderen: of het valt überhaupt niet onder de reikwijdte van artikel 10 EVRM, of het valt hier wel onder maar kan eventueel beperkt worden. Het gaat in dit geval om een volksvertegenwoordiger die politieke uitingen doet, een soort belichaming is van de democratie. Om die reden verdient hij een sterke bescherming onder het EVRM. De speech was vooraf uitgeschreven en had dus een weloverwogen woordkeus. De beperkingssystematiek van het tweede lid wordt hier toegepast, nu er sprake is van een pressing social need. Geconcludeerd werd dat Holocaust ontkenning niet beschermd wordt door de vrijheid van meningsuiting.

Is het nog relevant dat de rechter in hoger beroep de echtgenoot is van de rechter in eerste aanleg? Is dit in strijd met artikel 6 EVRM? Vertrouwen in de rechtspraak in een onafhankelijke en onpartijdige rechter is de achterliggende gedachte van artikel 6. Hier gaat het om de vraag of de rechter partijdig was. Het Hof zegt dat onpartijdigheid bestaat uit verschillende elementen. Er is subjectieve onpartijdigheid (was deze rechter gekleurd in zijn oordeel) en objectieve onpartijdigheid (is er een mechanisme ontwikkeld om te zorgen dat er onpartijdigheid is). Het gaat er niet om of daadwerkelijk sprake is van beïnvloeding, maar ook of het zo overkomt: 'justice must not only be done, it must also be seen to be done.' Dus de schijn van hoe het overkomt is ook relevant. Volgens het Hof was de claim niet, zoals de rechters zeggen, 'completely ill suited'. Doordat de tweede wrakingskamer, die voldoende afhankelijk

is om de wraking te beoordelen, heeft gezegd dat er geen objectieve twijfel is voor de partijdigheid, oordeelt het Hof dat er geen schending is van artikel 6 EVRM.

Het betogingsrecht

Vooropstaat is dat je een gemeenschappelijk standpunt uitdraagt. Artikel 9 lid 1 en 2 Gw:

1. Het recht tot vergadering en betoging wordt erkend, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet.

2. De wet kan regels stellen ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden.

De wetgever is bevoegd alle door hem gewenste beperkingen vast te stellen. Zelfs een regeling houdende preventief toezicht op de inhoud van een vergadering of betoging is niet uitgesloten, mits de wet nauwkeurige criteria bevat. Op grond van lid 2 is delegatie mogelijk; daarbij gelden de genoemde doelcriteria (algemene en incidentele verboden, vergunningsstelsels, bevelen om uiteen te gaan etc).

Wet Openbare Manifestaties (WOM) bevat bepalingen voor openbare plaatsen (art. 2-7 WOM) en bepalingen voor andere dan openbare plaatsen (art. 8 WOM). Belangrijkste artikelen:

Artikel 4 WOM:

1. De gemeenteraad stelt bij verordening regels vast met betrekking tot de gevallen waarin voor vergaderingen en betogingen op openbare plaatsen een voorafgaande kennisgeving vereist is.

2. De verordening voorziet ten minste in:

a. regels betreffende de gevallen waarin een schriftelijke kennisgeving wordt vereist van degene die voornemens is een vergadering of betoging te houden;

b. regels betreffende het tijdstip waarop de kennisgeving moet zijn gedaan, de bij de kennisgeving te verstrekken gegevens, en het verstrekken van een bewijs van ontvangst aan degene die de kennisgeving doet.

3. Over de inhoud van de te openbaren gedachten of gevoelens worden geen gegevens verlangd.

Artikel 5 WOM:

1. De burgemeester kan naar aanleiding van een kennisgeving voorschriften en beperkingen stellen of een verbod geven.

2. Een verbod kan slechts worden gegeven indien:

a. de vereiste kennisgeving niet tijdig is gedaan;

b. de vereiste gegevens niet tijdig zijn verstrekt;

c. een van de in artikel 2 genoemde belangen dat vordert.

3. Een voorschrift, beperking of verbod kan geen betrekking hebben op de inhoud van hetgeen wordt beleden, onderscheidenlijk van de te openbaren gedachten of gevoelens.

Artikel 8 WOM:

1. De burgemeester kan aan degenen die een voor publiek toegankelijke vergadering of betoging op een andere dan openbare plaats houden of daaraan deelnemen opdracht geven deze terstond te beëindigen en uiteen te gaan, indien de bescherming van de gezondheid of de bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden dat vordert.

2. De burgemeester en door hem aan te wijzen personen hebben toegang tot de in het eerste lid bedoelde vergaderingen en betogingen. Zonodig verschaffen zij zich de toegang met behulp van de sterke arm.

Young People's Front for Democracy and Justice (ABRvS 21 Augustus 2019)

Jongerenorganisatie ging hun jaarlijkse conferentie houden in het conferentiecentrum Koningshof te

Veldhoven. YPFDJ is een aan de Eritrese regering gelieerde jongerenorganisatie. De heer Ghebreab, een naaste adviseur van de president van Eritrea ging hier spreken. De conferentie en de komst van Ghebreab leidden tot aanzienlijke maatschappelijke en politieke aandacht, alsmede tot oproepen om te protesteren, met name vanuit het deel van de Eritrese gemeenschap dat gevlucht is vanwege het heersende regime.

Op de dag voor de conferentie arriveerden conferentiebezoekers en demonstranten bij het Koningshof. Er ontstaan incidenten, maar de demonstranten weigeren weg te gaan, verhinderen en toegang, vielen arriverende congresgangers aan, weigeren gevolg te geven aan het bevel te vertrekken en worden gearresteerd. Dit is nog maar de dag ervoor, dus de verwachtingen zijn dat zodra het congres begint er nog grotere wanorderlijkheden zullen plaatsvinden. Bij besluit van 13 april 2017 heeft de burgemeester op grond van artikel 175 lid 1 van de Gemeentewet bevolen de meerdaagse conferentie geen doorgang te laten vinden. In eerste aanleg zegt de rechtbank dat de burgemeester zijn noodbevel onvoldoende gemotiveerd heeft.

Artikel 175 Gemeentewet:

- 1. In geval van oproerige beweging, van andere ernstige wanordelijkheden of van rampen, dan wel van ernstige vrees voor het ontstaan daarvan, is de burgemeester bevoegd alle bevelen te geven die hij ter handhaving van de openbare orde of ter beperking van gevaar nodig acht. Daarbij kan van andere dan bij de Grondwet gestelde voorschriften worden afgeweken.*
- 2. De burgemeester laat tot maatregelen van geweld niet overgaan dan na het doen van de nodige waarschuwing.*

Kan je bij **noodbevel** grondrechten beperken (in dit geval art. 9 GW)? Was er hier sprake van ernstige wanordelijkheden? In dit geval is daaraan voldaan, en is dus voldaan het vereiste van vrees voor het ontstaan van ernstige wanordelijkheden, als bedoeld in art. 175 lid 1 Gemw. In beginsel mag je een vergadering niet verbieden of beëindigen wegens de verwachte weerstand. Eerst moet gekeken worden naar andere opties zoals extra beveiliging. De burgemeester mag alleen overgaan tot verbieden als in de gegeven omstandigheden met de hem ter beschikking staande middelen de ernst van de te vrezen wanordelijkheden niet kan beheersen. Er worden dus hoge eisen gesteld. De burgemeester van Veldhoven had wel advies van de politie dat ze het niet aankonden en heeft het toen verboden. De rechtbank heeft terecht geconcludeerd dat de burgemeester hiervoor niet genoeg informatie had. De burgemeester had een eigen, zorgvuldig gemotiveerde afweging moeten maken.